

Claude Simon

Flandra Yolu

Türkçesi: Sündüz Öztürk Kasar

Roman

Elinde bir mektup tutuyordu, gözlerini kaldırdı bana baktı sonra yeniden mektuba sonra yeniden bana, komutanın arkasında yalağa götürülen atların toprak kırmızısı koyu lekelerinin gidip gelişlerini görebiliyordum, çamur o kadar derindi ki ayak bileklerimize kadar içine gömülüydük ama gece boyunca havanın birden don yaptığını ve Wack'ın, elinde kahveyle, Köpekler çamuru yediler, diyerek odaya girdiğini anımsıyorum, bu ifadeyi daha önce hiç duymamıştım, köpekleri görüyor gibiydim, mitlerde var olan bir tür cehennemi yaratıklar, pembe kenarlı ağzları, gecenin karanlığında kara çamuru çiğneyen soğuk ve beyaz kurt dişleri, bu belki de bir hatıraydı, parçalayıp yiyen temizleyen silip süpüren köpekler: Çamur şimdi griye dönüşmüştü ve biz sabah yoklamasına her zamanki gibi geç kalmış, at toynaklarının bıraktığı taş gibi sertleşmiş derin izleri ayak bileklerimizle ezmeyi ihmal ederek koşarken ayaklarımızı burkuyorduk, bir süre sonra, Anneniz bana mektup yazmış, dedi. Demek ki yasaklamama rağmen annem bunu yapmıştı, kızardığımı hissettim, gülümser gibi bir şeyler yapmayı deneyerek sustu, ancak sevimli olmak değilse de (kuşkusuz böyle olmak isterdi) bu mesafeyi ortadan kaldırmak imkânsız olsa gerekti onun için: Bu durum karabiber ve tuz rengi küçük sert bıyığını çekiştirmesine neden oldu sadece, sürekli açık havada yaşayan insanlar gibi yüzünün güneş yanığı, mat bir teni vardı, Araplara özgü bir şeydi bu onda, kuşkusuz Charles Martel'in öldürmeyi unuttuklarından birinin bir kalıntısı, öyleyse Tarn

bölgesindeki pek soylu komşularının iddia ettiği gibi soyunun yalnızca Kuzeni Kutsal Bakire'den değil de belki ilaveten Muhammed'den geldiğini iddia ediyordu, Sanıyorum ki uzaktan ya da yakından kuzeniz biz, dedi, ama kafasında benimle alakalı olarak sözcüğün daha ziyade sivrisinek böcek tatarcık anlamına geldiğine eminim, ellerinin arasında bu mektubu görüp de kâğıdı tanıdığımdaki gibi yeniden hiddetten kızardığımı hissettim. Yanıt vermedim, tepemin atmış olduğunu gördü kuşkusuz, ona değil de mektuba bakıyordum, onu elinden alıp yırtabilmek isterdim, mektubu açık bir şekilde tutan elini hafifçe salladı, kâğıdın kenarları soğuk havada kanat gibi çırpındı, ne düşmanlık ne de küçümseme içeren siyah gözlerinin dostça bir hali vardı üstelik ama onlar da mesafeliydi: Belki o da benim kadar sinirliydi sadece, ne yazık ki benim annem olan bir kadın hakkında ikimizin de görgü kurallarına âdetlere rıza gösterip donmuş çamurda ayakta dikilerek sürdürdüğümüz bu nezaket gösterisine sinirlendiğim için bana minnettardı, en nihayetinde anladı herhalde zira Lütfen ona kızmayınız Bir annenin bunu yapması çok doğaldır Yaptığı doğru bir şey Eğer ki ihtiyacınız olursa bir şeyler yapmaya fırsat bulmaktan çok memnun olurum, derken küçük bıyığı yeniden kıvıldadı, ben de Teşekkürler Komutanım, o da Eğer bir sorun olursa çekinmeyin bana gelin, ben de Evet Komutanım, bir kez daha mektubu salladı, sabahın bu erken saatinde hava aşağı yukarı eksi yedi ya da eksi on derece gibi bir şey olmalıydı, ama o bunun farkında bile değil gibiydi. Atlar sularını içtikten sonra tırıs giderek ikişer ikişer yeniden yola koyuldular, adamlar aralarında koşarken arkalarından küfrederken dizginlere asılarak eğlenirken, donmuş çamurun üzerinde at toynaklarının gürültüsü işitilebiliyordu, komutan da Eğer bir sorun olursa yardımcı olmaktan mutlu olurum, diye yineleyerek, sonra da mektubu katlayıp cebine koyarak ona kalırsa

yine gülümseme olması gereken ama yalnızca karabiber ve tuz rengi bıyığını bir kez daha yana çekiştirmeye yarayan bir tavırla sırtını dönüp gitti. Bundan sonra o zamana kadar yaptığımdan daha azını yapmakla yetindim sadece, attan inerken her iki üzengi kayışını sökerek, atın su içmesini bir ya da iki kez engellediğimde boğaz altı kayışını hemen çözerek sonra da bütün dizginini tek bir hamleyle çıkarıp, at su içmesini bitirmekleyken hepsini birden suya daldırarak, sorunu aşırı derecede basitleştirmiştim, ardından at ahıra tek başına dönerdi, bense bir kulağından yakalamaya hazır bir şekilde yanında yürümekteydim, bundan sonra da yapacağım tek şey çelik aksamı bezle silmek olurdu, bazen de çok paslandıklarında zımpara beziyle ovmam gerekirdi ancak her ahvalde bu da pek bir şey değıştirmezdı zira bu konudaki şöhretim zaten çoktan biliniyordu, beni rahatsız etmekten de vazgeçmişlerdi ve öyle sanıyorum ki komutanın işin kendisini ilgilendiren tarafını pek de umursadığı yoktu ve birliğı teftişe geldiğinde beni görmemiş gibi yapmak, çok fazla çaba harcamadan annem için yapılmış bir nezaket gösterisiydi, tabii eğer parlatma onun için yararsız ve yeri doldurulamaz şeylerden biri değilse, kimilerinin turşusu kurulmuşçasına saklanmış diyeceğı türden ata yadigârı olup da sonradan güçlendirilmiş şu tepkilerden ve geleneklerden biri değilse, gerçi anlatılanlara göre kadın (yani karısı yani evlendiğı kız çocuğı ya da daha doğrusu onunla evlenen kız çocuğı) yalnızca dört yıllık bir evlilikte bu geleneksel geleneklerin bir kısmını ona unutturma ya da her ahvalde hurdaya çıkarma görevini üstlenmişti, onun hoşuna git-sin ya da gitmesin, hatta bunların bir kısmından bizzat vazgeçmiş olduğunu kabul etsek de (belki de pek aşktan değil, zorlama sonucunda ya da aşkın zorlamasıyla hatta aşkla zorlanmış da diyebilirsiniz) insan istese bile terk edişlerin vazgeçişlerin en kötüsünün dahi unutturamayacağı şeyler vardır ve

bunlar genelde en saçma en anlamsız şeylerdir, üstelik de ne mantığa sığan ne de iradi olarak talep edilen şeylerdir, örneğin, çitin ardından suratının ortasına doğru bir kurşun yağmuru geldiğinde kılıcını çekme refleksi: Onu bir an bu işe yaramaz ve gülünç silahı havaya kaldırırken, kolu yukarıda, muhtemelen kılıçla savaşan kuşaklardan kendisine aktarılmış olan ve atlı heykellerin temsil ettiği kalıtsal kol hareketi içinde görebildim, sanki atıyla kendisi aynı malzemenin, gri bir metalden yapılmış tek bir heykelmiş gibi renklerini solduran ters ışık silueti karartıyordu, güneş bir an kılıcın keskin yüzünde harelenirken daha sonra hepsi birden –adam at ve kılıç– ayaklarından erimeye başlayan atlı bir kurşun asker gibi yekpare biçimde devrilerek ve önce yavaştan daha sonra da hızla yana yatarak, elinde tutmaya devam ettiği kılıçla birlikte, yanıp olduğu yere yığılmış şu kamyon iskeletinin ardında gözden kaybolmakta, kamyon da bir hayvan gibi, karnını yerde sürükleyen yüklü bir dişi köpek gibi toplum ahlakını hiçe sayarken, yavaş yavaş yanmaya devam eden patlamış lastikleri, şu iğrenç yanmış kauçuk kokusunu, pırıl pırıl ilkbahar öğleden sonrasında havaya asılı kalmış şu mide bulandırıcı iğrenç savaş kokusunu yaymakta, bu koku dalgalanmakta, daha doğrusu kıvamlı ve berrak bir şekilde kımıltısız durmaktaydı ama bunun, içinde kırmızı kiremitli evlerin meyve bahçelerinin çitlerinin yüzümü olacağı bulanık bir su gibi görünür olduğunu söyleyebilecek miydik: Kılıcın ucuna asılmış, daha doğrusu kılıcın ucunda yoğunlaşmış güneşin göz kamaştırıcı yansıması bir anda, saniyenin onda birinde tüm ışığı ve şöhreti kendisine çekmiş, çeliğin el değmemiş beyazlığında yakalamıştı sanki... Ancak kadının el değmemişlikte çok uzun zamandır bir iddiası kalmamıştı, ama sanıyorum ki adamın onunla evlenmeye karar verdiği gün ondan istediği de bu değildi, bu Tutkuyu adeta önceden tüketmiş önceden üstlenmiş önceden kabul etmiş ol-

duğundan, o andan itibaren kendisini bekleyen ne olduğunu kuşkusuz gayet iyi biliyordu, şu farkla ki bu tutkunun yeri merkezi sunağı kel bir tepe değil de tenin şu iç gıcıklayıcı ve yumuşak ve baş döndürücü ve tüy kaplı ve gizemli kıvrımıydı... Evvet... çarımığa gerilmiş can çekişirken o sunakta o ağızda o doğal çukurda... Ama en nihayetinde orada da bir fahişelik yok muydu, sanırsınız ki bu tür şeylerde fahişeler olmadan olmaz, gözyaşları içinde kollarını kasan kadınlar ve tövbe etmiş fahişeler; varsayalım ki adam kadından asla tövbe etmesini istemedi ya da hiç değilse onun bunu yapmasını, şöhretinden daha farklı bir şeye dönüşmesini bekledi umdu; demek ki bu evliliğin mantıksal olarak ortaya koyabileceğinden daha farklı bir şey bekledi hatta belki de bu nihai sonucu ya da sonu, bu intiharı bile öngörmüş ya da hiç değilse oraya kadar belki de düşünmüştü; savaş bu intiharı zarif bir biçimde yani kendini metronun altına atan hizmetçiler ya da tüm ofisini kirleten bankacılar gibi melodramatik ve berbat bir gösteriyle değil de savaşta öldürülmeyi bir tür kaza sayabilirsek eğer kaza süsü verilmiş şekilde gerçekleştirme imkânı veriyor; dört yıl önce hiç başlamaması gereken bir şeyi bitirmek için savaşın sunduğu fırsattan dikkati çekmeden yararlanmasını sağlıyordu...

Şunu anladım, anladım ki bir süreden beri yapmaya çalıştığı, umduğu şey kendini vurdurtmaktı ve onu orada, atını elma ağacının altına kadar gitmeye zorlama zahmetine bile katlanmadan ya da bu zahmete katlanıyormuş gibi görünmeden tehlikenin ortasında, yolun ta göbeğinde durdurulup kalmış atının üzerinde dikilmiş gördüğümdeki hali değildi bu sadece, kendisini onun gibi yapmak zorunda hisseden şu gerizekâlı küçük teğmen, ötekini bunu yapmaya iten gerçek nedenler üzerinde bir an bile düşünmeksizin, yani burada ne onur ne cesaret ne de hele zarafet söz konusu olduğunu zira bunun tamamıyla kişisel bir iş hatta adamlarla kadın arasında

değil de adamın kendisiyle bir sorunu olduğunu anlamaksızın, herhalde bunun bir süvari subayı için zarafetin en ileri derecesi, son merhalesi olduğunu sanıyordu. Bunu ona söyleyebilirdim, Iglésia bunu ona benden daha iyi söyleyebilirdi. Ama neye yarardı ki! Öyle sanıyorum ki adam orada kesinlikle çarpıcı bir şey yaptığına ikna olmuştu ve zaten neden onun yanılığını düzeltmiş olacaktık ki; mademki De Reixach'ın yanında ve De Reixach gibi ölecek bu şekilde hiç değilse mutlu hatta esenlik içinde ölecekti, böyle sanması daha iyiydi, öyleyse teğmenin gerizekâlı olması ve bir parçacık canı sikkın biraz sabırsız bu yüzün ardında ne olduğunu sorgulamaması daha iyiydi; komutan beklemekte, daha doğrusu sefer halinde uyulacak talimatnameye göre ayrıca alçaktan uçan ve ateş eden uçakların saldırısı durumunda yapılması gerekenlere göre onlar uzaklaşana kadar beklemek ve sonra saklandığımız yerden çıkmak üzere anlaşma konusunda bizi bilgilendiriyormuş gibi davranmakta, eyerinin üzerinde biraz sabırsızca, hafifçe dönüp kendini tutarak yine de ne düşündüğü anlaşılmaz, ifadeden yoksun bu yüzü bize göstermekle yetinerek ötekiler ufuk çizgisinin üzerinde bir noktadan daha büyük görünmeksizin gözden kaybolduklarında yalnızca bizim yeniden ata binmiş olmamızı bekleyerek, sonra da biz eyerlerimize oturur oturmaz, güçlükle fark edilen bir bacak darbisiyle atını öne itip yeniden yola çıkmakta, at adeta kendiliğinden yeniden yola koyulmakta ve hâlâ ağır adım doğal olarak; telaşsız yavaşça da değil, uyuşuk bir biçimde de değil, yalnızca ağır adım gitmekteydi. Öyle sanıyorum ki dünyanın bütün altınlarını da verseler atını tırıs sürmezdi; mahmuzlamaz, yerini bir top güllesine değişmezdi, bunu söylemenin tam da yeri, böyle yerine cuk oturan kimi deyimler vardır: Ağır adım, demek ki dört yıl önce başlamış olduğu ve karar verdiği şeyin parçası, yüzünde hiçbir duygu ifadesi olmadan sakin sakin

ilerlediği (öyle ki, Iglésia'nın söylediğine göre, her zaman hiçbir şey fark etmemiş gibi yapardı, hiçbir duygunun ne kıskançlığın ne de hiddetin görünmesine asla izin vermemiştir) bu yolda bitirmek üzere olduğu, daha doğrusu sona erdirmeye çalıştığı şeyin parçası olsa gerekti; metruk bir yerdi bu yol, yani savaşın değil de cinayetinin olduğu, insanın uf demeye bile zaman bulamadan öldürüldüğü bir yer, fuarlardaki atış alanında olduğu gibi bir çitin ya da bir çalının arkasına sakin sakin yerleşip hiç acele etmeksizin sizi hedef alan heriflerin olduğu, kısacası gerçekten ölümlü burun buruna gelinen bir savaş alanı ve bir an Iglésia'nın da orada postu deldirmesini ümit edip etmediğini, kendi işini bitirirken uzun zamandan beri arzuladığı intikamı almaya da can atıp atmadığını düşündüm, ama her şeyi iyice tarttıktan sonra buna pek de inanmıyorum, sanıyorum ki o anda hiçbir şey onun umurunda değildi artık, Iglésia'ya o kadar da kızmamış olsa gerekti zira sonuçta onu yakın hizmetinde tutmuştu ve şimdi de kuşkusuz kişisel olarak bizi ilgilendiren açıdan değil de kendi görevi subay olarak işlevi açısından hiçbir yükümlülüğü kalmadığını hissederek, muhtemelen bu düzlemde varmış olduğumuz noktada yapabileceğinin ya da yapamayacağının artık hiçbir kıymeti harbiyesi kalmadığını düşünerek, benim için ya da şu gerizekâli teğmen için ne kadar kaygılanıyorsa onun için de o kadar, daha doğrusu o kadar az kaygılanıyordu: Birliğindeki asker sayısının biz dördümüze indirgenmiş olduğu andan itibaren (gruptan kopup doğada şurada burada kaybolmuş birkaç süvariyle birlikte, birliğinin kendisi de aşağı yukarı tüm bölükten artakalmış olandı) askeri yükümlülüklerinden kurtulmuş yani azat edilmiş, neredeyse açığa alınmış olmak onun eyerinin üzerinde dimdik ve sert durmasına engel değildi; adeta 14 Temmuz geçit törenindeymişçesine, öylesine dimdik ve öylesine sert, sanki geri çekilmekte değilmişiz gibi, daha

doğrusu bu bir bozgun ya da bir felaket değilmiş gibi her şeyin bu şekilde çözümlenip parçalanmasının ortasında sanki bir ordu değil de tüm dünyanın kendisinin, üstelik sadece fiziksel gerçekliği içinde değil de aklın bu gerçekliğe ilişkin oluşturduğu temsilde (ama belki de uykusuzluktandı bu, on günden beri at üstünde uyumanın haricinde gerçekten de uyumamıştık) derisi yüzülmekte, vücudu parçalanmakta, bu dünya paramparça un ufak olmaktaydı suyun içinde hiçliğin içinde çekip gitmekteydi, birisi iki ya da üç kez ona devam etmemesini haykırdı (ne kaç kez bağırdıklarını ne de kim olduklarını biliyorum: Sanıyorum ki bunlar yaralıları ya da çukurda ya da evlerde saklanmış kişilerdi, ya da belki de patlamış bir valizi sürükleyerek ya da ne olduğu belirsiz bagajlarla dolu çocuk arabalarını iterek anlaşılmasız bir biçimde başıboş dolaşmakta inat eden şu sivillerdendi (bagajları bagaj bile değildi: Muhtemelen hiçbir işe yaramayan ıvır zıvırlar: Kuşkusuz sadece eli boş dolaşmamak için, yeter ki şu kişiden kişiye değişen değer, hazine kavramı bu şeylere –patlamış bir baş yastığına, şemsiyeye ya da büyükanne ve büyükbabanın renkli fotoğrafına– uygulanabilsin, ne olursa olsun bir şeylerin kendilerine ait olduğu, yanlarında götürebilecekleri izlenimine yanılmasına sahip olmak için) sanki önemli olan hangi yönde olursa olsun yürümekti: Onları gerçekten görmedim, tüm görebildiğim, hedef noktası, işaret noktası olarak hâlâ tanıyabildiğim, eyerin üzerinde dimdik duran kemikli zayıf sert bu sırt ve omuz kemiklerinin simetrik çıkıntılarında birazcık daha parlak olan üniformaydı, uzun zamandan beri de yolun kenarında olup bitenlerle ilgilenmeyi –ilgilenebilmeyi– kesmiştim); sesler vardı, demek ki (korumaya almak, uyarmak amacıyla) bağırarak bir şeyler söyleyen gerçekdışı ve ağlamaklı sesler; bu sesler bana bu ilkbahar gününün göz kamaştırıcı ve mat ışığı içinden geçip geliyordu (sanki ışığın kendisi

kirliydi; sanki görünmez hava, bulanık kirli bir su gibi, savaşın tozlu ve pis kokulu şu kirini askıda tutuyordu), komutan da (her seferinde başını oynattığını ve miğferinin altında kaybolmuş profilden yüzünün kenarını, alnın kaşın gergin sert kesitini, onun altında göz çukuru sonra da elmacık kemiğinden çeneye doğru dimdik inen bozulmaz gergin sert hattı görebiliyordum) onlara bakarken, ifadeden ve meraktan yoksun bakışı bir an kendisine seslenmiş olan kişiye (hatta ona bile değil de yalnızca sesin gelmiş olduğu yere noktaya) konmaktaydı (ancak görünüşe bakılırsa görmeksizin), kınayıcı sert ya da öfkeli de değildi, kaşlarını bile çatmadı: Sadece bu ifade yokluğu ve ilgisizlik, belki de en fazla şaşkınlık: Sanki bir salonda kendisine tanıştırılmamış olan biri paldır küldür yanına yaklaşmıştı ya da konu dışı herhangi bir uyarıyla (örneğin sigarasının yere dökülmek üzere olan külüne ya da soğumakta olan kahvesine dikkat çekmek için) cümlenin ortasında sözü kesilmişti ve bu uyarının nedenlerini ve yararını ya da anlatmakta olduğu şeye bir şekilde bağlanıp bağlanamayacağını anlamaya çalışmak için gayret ederek çaba göstererek iyi niyet sabır ve kibarlık sergileyerek, sonra anlamaktan vazgeçerek, omuz bile silkmeden tarafını seçerek, kuşkusuz her yerde her zaman ve her koşulda –salonlarda ya da savaşta– aptal ve terbiyesiz insanlara rastlamanın kaçınılmaz olduğunu düşünerek, bu da sözünü keseni unutturarak –yani yeniden hatırlanmıştı– onu silerek gözlerini başka tarafa çevirmesinden bile önce onu görmekten alıkoyarak, hiçbir şeyin olmadığı bu yere bakmayı tamamıyla bırakarak, yeniden başını kaldırarak ve şu küçük teğmenle (atların eğitiminde ya da meslekte) birlikte ata binen iki şövalyenin sürdürebileceği türden ve kuşkusuz atlardan, sınıf arkadaşlarından, avdan ya da yarışlardan söz edildiği şu sakin konuşmasına yeniden başlayarak biraz hayrete düşmüş, sabırsızlanmış gibiydi. Sanki oradaydım da

şunu görüyordum: Yeşil gölgelikler ile renkli emprime elbiseler giymiş kadınlar, ayrıca açık renk pantolon ve çizme giymiş erkekler; kadınlar ayakta ya da demirden bahçe sandalyelerine oturmuşlar, erkekler kadınların üzerine hafifçe eğilmiş onlarla konuşmakta, sazdan kamçılarıyla çizmelerine hafif hafif vurmaktalar, at donlarıyla kadınların elbiseleri, bir de çizmelerin taba rengi derileri korunun yeşil derinliklerinde (maun rengi, mor, pembe, sarı renkte) parlak lekeler oluşturmakta, bir de albay kızlarının ya da soyluluk unvanına sahip bir soyad taşıyan kızların ait olduğu değil de diğer hepsinin haricinde oluşturduğu şu özel türün kadınları var: Narin ve çıplak uzun kollarıyla, yatılı öğrencilere özgü kısa beyaz eldivenleriyle, yatılı öğrenci kıyafetiyle, genç kız havasını çok uzun süre (evlendikten sonra bile, ikinci ve üçüncü çocuktan sonra bile) koruyan biraz donuk, biraz anlamsız ve çöp gibi kadınlar (ta ki –otuzlu yaşların ortalarında– birdenbire biraz erkeksi, biraz atımsı bir şeye (hayır, kısıraklara değil, atlara benzer bir şeye) evrilene dek erkekler gibi sigara içen ve avcılıktan ya da at yarışlarından söz eden kadınlar) ve kestane ağaçlarının ağır yaprakları altında havaya asılı kalmış seslerin hafif vızıltısı; en akıl almaz sözleri telaffuz ederken terbiye sınırları içinde, birbirine denk ve tamamıyla içi boş kalmayı başaran (kadın ve erkek sesleri), hatta (hayvanların ve insanların) ani hareketlerinden, paradan ya da Katolik inancına dahil olmak için çocukluklarında yapılan dini törenden aynı tutarsız, sevimli ve münasebetsiz rahatlıkla söz eden yakın koruma askerlerinin sesleri; demek ki çizmelerin ve yüksek topukların çakılların üzerindeki bitimsiz ve belirsiz ayak vuruşlarına karışan, havada donup kalan sesler; altın rengi tozlardan oluşan ve çiçeklerin, at pisliğinin ya da parfümlerin yaydığı kokularla dolu huzurlu ve yeşil öğleden sonrasında askıda kalan şu iç gıcıklayıcı, elle tutulamaz toz bulutu ve o...